

1. מדרש תנחומא פרשת וירא סימן כב

מיד וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו כמה עבדים וכמה שפחות היו לו לאותו צדיק והוא בעצמו ויחבש את חמורו, ללמדך זריזותו.

2. ילקוט שמעוני תורה פרשת וירא רמז קא

ויקח אברהם את עצי העולה וישם על יצחק בנו כזה שהוא טוען צלובו בכתפו... וילכו שניהם יחדו זה לעקוד וזה ליעקד זה לשחוט וזה לישחט.

ויאמר אבי למה אבי שני פעמים כדי שיתמלא עליו רחמים.

ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבח נטלו והצניעו ליצחק אמר דלא יזרוק ההוא אבן ויפסלנו מן הקרבן.

ויבואו אל המקום שניהם מביאים את האבנים שניהם מביאים את האש שניהם מביאים את העצים אברהם דומה כמי שעשה חתנות לבנו ויצחק דומה כמי שעשה חופה לעצמו אמר ליה יצחק אבא מהר ועשה רצון יוצרך ושורפני יפה ואפר שלי הולך לאמי ותניחהו וכל זמן שתראהו אמי תאמר זהו בני ששחטו אביו. אבא מה תעשו לזקנותיכם? א"ל בני יודעים אנו שמתתנו קרובה מי שנחמנו עד עכשיו הוא ינחמנו עד יום מותנו.

וישם אותו על המזבח עיני אברהם בעיני יצחק ועיני יצחק בשמי שמים והיו דמעות מנשרות ונופלות מעיני אברהם עד היתה קומתו משוטטת בדמעות א"ל בני הואיל והתחלת על רביעית דמך יוצרך יזמין לך קרבן אחר תחתיך. באותה שעה פער פיו בבכיה וגעה געיה גדולה והיו עיניו מרופפות וצופות לשכינה והרים קולו ואמר אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי? עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ.

ויבן שם אברהם מזבח, אמר יצחק לאביו אבא קשור שתי ידי ושתי רגלי שלא אבעט אותך ונמצאתי מחלל מצות כבוד. ועשה כן וככהן גדול הגיש את מנחתו ואת נסכו והקב"ה רואה את האב מעקיד בכל לב והבן נעקד בכל לב ומלאכי השרת צועקים ובוכים... אמרו לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע נקראת רחום וחנון מי שרחמיו על כל מעשיו רחם על יצחק...

3. בראשית רבה פרשת וירא פרשה נו

א"ר יצחק בשעה שבקש אברהם לעקוד יצחק בנו אמר לו אבא בחור אני וחוששני שמא יזדעזע גופי מפחדה של סכין ואצערך ושמא תפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן אלא כפתני יפה יפה, מיד ויעקד את יצחק, כלום יכול אדם לכפות בן שלשים ושבע [נ"א בן עשרים ושש שנה] אלא לדעתו, מיד וישלח אברהם את ידו, הוא שולח יד ליטול את הסכין ועיניו מורידות דמעות ונופלות דמעות לעיניו של יצחק מרחמנותו של אבא, ואעפ"כ הלב שמח לעשות רצון יוצרו.

ילקו"ש שם

אברהם אברהם מפני שהיה אברהם ממהר לשחטו.

שרה

4. ילקו"ש שם

מיד וישכם אברהם בבקר ולמה בבקר? אמר שמא שרה תחזור בדבורה ולא תניחני אקום בהשכמה קודם שתקום היא.

...א"ל יצחק לשרה נטלני אבא והעלני הרים והורידני גבעות והעלני לראש הר אחד ובנה מזבח וסדר את המערכה והעריך את העצים ועקדני על גבי המזבח ונטל הסכין בידו לשחטני אילולי שא"ל הקדוש ברוך הוא אל תשלח ידך אל הנער כבר הייתי שחוט א"ל ווי לך ברא דעלובתא אילולי דאמר הקדוש ברוך הוא אל תשלח ידך היית שחוט לא הספיקה לומר הדבר עד שיצאה נשמתה.

5. מדרש תנחומא וירא סימן כג

א"ל אבא לא תודיע את אמי כשהיא עומדת על הבור או כשהיא עומדת על הגג שמא תפיל את עצמה ותמות.

מכללת הריצוג-גוש עציון
ימי עיון בתנ"ך
קייץ תשע"ב

6. מדרש תנחומא פרשת וירא סימן כג

ויקח בידו את האש ואת המאכלת... מיד ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעולה? באותה שעה נפל פחד ויראה גדולה על יצחק שלא ראה בידו כלום להתקרב והרגיש בדבר במה שעתיד להיות בקש לומר איה השה לעולה, א"ל הואיל ואמרת הקדוש ברוך הוא בחר בך, אמר אם בחר בי הרי נפשי נתונה לו על דמי צר לי מאד, ואעפ"כ וילכו שניהם יחדיו בודאי זה לשחוט וזה להישחט ויצחק בן ל"ז שנה היה בשעת עקידתו, ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויעקד את יצחק בנו... מיד בנו שניהם את המזבח ועקדו על המזבח ונטל את הסכין כדי לשחטו

7. בראשית רבה פרשת וירא פרשה נו

ויעקד את יצחק, כלום יכול אדם לכפות בן שלשים ושבע [נ"א בן עשרים ושש שנה] אלא לדעתו, מיד וישלח אברהם את ידו, הוא שולח יד ליטול את הסכין ועיניו מורידות דמעות ונופלות דמעות לעיניו של יצחק מרחמנותו של אבא, ואעפ"כ הלב שמח לעשות רצון יוצרו.

העקדה בקינות ובסליחות**8. איכה ישיבה חבצלת השרון... סלה אבירי מורי הוריה, ולא נזכר לי עקדת מוריה.**

אז בהלוך ירמיה על קברי אבות: "...כה צווח יצחק על פני שוכן שחק. לשוא בי טבח הוחק. והן זרעי נשחק ונמחק. ואיה הבטחת ואת בריתי אקים את יצחק?"

אי כה גש כשה לעולה לרצותך, נלכה עד כה פתו בעדותיך, והן עתה דקרו כפלח רעיתך

9. ר' אפרים מרגנשבורג

זְכָרוֹן לְפָנֶיךָ בְּשִׁחַק לְעַד בְּסִפּוֹר יוֹחֵק

בְּרִית עוֹלָם בַּל יִמְחַק אֶת אַבְרָהָם וְאֶת יִצְחָק

קוֹרְאִיךָ בְּאִים לְקוֹד בְּצָרָה עֲקֵדָה תִּשְׁקֹד

וְצִאֲנֶךָ בְּרַחֲמִים תִּפְקֹד פְּנֵי הַצֵּאֵן אֶל עֲקוֹד

10. ר' יהודה אבן עבאס:

אָמַר לְאַבְרָהָם אֲדוֹן שָׁמַיִם אֵל תִּשְׁלַחָה יָד אֶל שְׁלִישׁ אוֹרְיָם

שׁוּבוּ לְשִׁלּוֹם מִלְּאֲכֵי מַחְנֵימַי יוֹם זֶה זְכוּת לְבָנֵי יְרוּשָׁלַיִם

בּו שְׁעָרֵי רַחֲמִים אֲנִי פוֹתַח עוֹקֵד וְהַנְּעֻקָד וְהַמְזַבֵּחַ

11. ילקוט ש פרשת וירא רמז ק"א

ויקרא אברהם את שם המקום ההוא ה' יראה אמר לפניו רבש"ע בשעה שאמרת לי קח נא את בנך היה לי להשיב אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו אתה אמרת לי קח נא את בנך ולא עשיתי כן אלא כבשתי רחמי לעשות רצונך יהי רצון מלפניך בשעה שיהו בניו של יצחק באין לידי עבירות תהיה נזכר להם העבודה הזאת ותתמלא עליהם רחמים:

12. איכה רבה פתיחות

פתח יצחק ואמר רבש"ע כשאמר לי אבא (בראשית כ"ב) אלהים יראה לו השה לעולה בני, לא עכבתי על דבריך ונעקדתי ברצון לבי על גבי המזבח ופשטתי את צוארי תחת הסכין, ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני?

13. אליהו רבה (איש שלום) פרשה כח

שוב אמרה לו, בחיי ראשך קיסר, בחיי ראשך קיסר, תן חרב על צוארי ועל צואר בני [ביחד], אמר לה קיסר, חס ושלום, איני עושה את הדבר הזה, שכן כתוב בתורה, ושור או שה וגו' (ויקרא כ"ב כ"ח), אמר לו אותו תינוק, שוטה שבעולם, קיימתה כל התורה כולה חוץ מפסוק זה, מיד נטלו חרב וחתכו את ראשו... באותה שעה אמרה להן אימן, בניי, לכו ואמרו לאברהם אביכם, אל תזוח דעתך עליך, שאמרת, בניתי מזבח והעליתי עליו את בני, אבל אני בניתי שבעה מזבחות והעליתי עליהם שבעה בניי. שוב אמרה להן אימן, בניי, אשריכם שעשיתם רצון אביכם שבשמים, ולא הייתם בעולם אלא לקדש את שמו הגדול [על ידיכם], שנאמר בקרובי אקדש (ויקרא י' ג'). מיד נשתטחה ועלתה לגג ונפלה ומתה, יצתה בת קול ואמרה לה, עליך הכתוב אומר אם הבנים שמחה (תהלים קי"ג ט').

14. שלמה בן ר' שמשון – כרוניקה ממסעי הצלב

"מי ראה כזאת ומי שמע מה שעשתה זאת הצדקת, אשה החסידה מרת רחל בת ר' יצחק בר' אשר, אשת ר' יהודה. ותאמר אל חברותיה: 'ארבעה ילדים יש לי, גם עליהם אל תחוסו, פן יבואו הערלים הללו ויתפשו חיים ויהיו מקויימים בתעותם. גם בהם תקדשו שם האל הקדוש!'

ותבוא אחת מחברותיה ותיקח את המאכלת לשחוט את בנה (של רחל). ויהי כאשר ראתה אם הבנים את המאכלת, ותצעק צעקה גדולה ומרה, והייתה מכה על פניה ועל החזה, ואומרת: 'איה חסדיך ה'?

...והאם הייתה פורסת בתי ידים שלה לקבל דמים וקיבלה בכנפיה הדם תמור מזרק דם...

יהיו לה עדיין שתי בנות, בילא ומדרונא, נוות בית, בתולות היפות... ולקחו הנערות המאכלת וחידדוה, שלא תהיה פגומה, גשטו צוארן, וזבחה האשה אותן לה' אלוקי צבאות, אשר צונו לבלי להמיר יראתו הטהורה ולהיות תמימים עמו וכו'.

...והיו מפרפרים אצלה עד אשר תפשו האויבים את החדר, וימצאוה יושבת ומקוננת עליהם.

ויאמרו אליה: 'הראי לנו את הממון שיש בבתי ידים שלך!' ויהי כאשר ראו את הילדים והנם שחוטים, ויכוה ויהרגו עליהן, וברחה רוחה ונפשה השלימה. ועליה נאמר: 'אם על בניה רטשה',

והיא על ארבעה בניה, כאשר מתה הצדקת על שבעת בניה ועליהן נאמר: 'אם הבנים שמחה'. והאב צווח בבכי ויללה, כאשר ראה במיתת ארבעה בניו, יפי תאר ויפי מראה, והלך והפיל עצמו בחרבו שבידו... והוא מתגולל בדם בתוך המסילה עם ההרוגים המתגוללים והמפרכסים בדמם".

15. ילקו"ש מטות תרפ"ה

...בוא וראה כמה צדיקים וחסידים שפך עשו דמן ואף קבורה לא נתן להם שנאמר שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר, מה עשה הקב"ה היה נוטל מדם כל נפש ונפש וטבל על פורפירון שלו עד שצבעה דם וכשיגיע ליום הדין לובש אותה פורפירא ומראה לו גופו של כל צדיק וצדיק רשום.

Eliezer Rothenberg/1973

Your only son whom You love
Has been bound to a thousand altars
His blood spilled, shed, trampled in the dust
In a thousand nightmare slaughters.

Your only son whom You love
Has burned upon the stake
His ashes scattered on the winding ways of exile
Were scattered for Your sake.

Your only son whom You love

A third of his body gave:
His limbs flung upon the silent fields will never know
The quiet of the grave.

Your only son whom You love
In the Valley of Jordan still fights
His guns send forth their mournful call
From the Canal and from the Heights.

Master of the World, this time, please
Ask not for his death
But let him sanctify Your holy Name
With his every living breath.

ל סימן: אי"ב קלוגיסטוס הקסן (כר יהודה), בתים בני בר שחרים, ובכל סוגר הבאה מקראית. א 5971

אמרתי שעו מני בבכי אומר / מר נפשי ורוחי אקרה /
 עם ליתן העתידים עורר:
 בבכי יעור עלי יגונך / פת עמי התאככי בגיגך /
 אל-תתני פונח לך אל-תדם בת-עניך:
 געי בבכיה מעשרת בעליזות / היית מקרם והגך לבאות /
 איכה ויהימה הרעה הזאת:
 דמי אל-תתני פלטה הנשארה / הרימי קול ותעקי מרה /
 כי שבר על שבר נקרא:
 הן לאמים עת ונקבצו / חי עליך כרות ברית כחפצו /
 על עמך יצרימו סוד ויתקצצו:
 תגלו מזמות נטות אשורי למעור / אחרי ההבל להגביל ומפניו לרעור
 אמרו לכו ונכחידם מגור ולא תזכר שם ישראל עוד:
 זאת השמיעו בני מקראיו / לו ינחל אם יקטלנו נערץ למוראיו /
 הכין ה' זבח הקדוש קראיו:
 חללי אז הרבו והרגו טובי / יסרוני קשות צרי ואיבי /
 הפכות האלה הכיתי בית מאהבי:
 טוף צחנתם מאנתי בם להשתתף / השמידו גבורי כלם בחתף /
 כל-ינחח טוב ירף וכתף:

יחד לטבח הובלו כטלאים וגדיים / בנות מחסבות משבצות עדי עדרים /
 גמולי מחלב עתיקי משדמים:
 כבש רחמי האב לזבות / ילדי כהקריב כקרים לטבות /
 הכין לבניו מטבח:
 לאמותם נואמים הגו נשחטים ונטבחים / כהקדישום לטבח והתיקום לאכחים
 נשים סרנים עללי ספחים:
 מי ישמע ולא דמע / הבן נשחט והאב קורא את שמע /
 מי ראה בזאת מי שמע:
 נות בית היפה בתולת בת יהודה / צנארה פשטה ומאכלת השחיתה וחדדה /
 עין ראמה ותעידה:
 סנפה האם וסרחה רוחה / תפשה השלימה לטבח ארוחה כארחה /
 אם הבנים שמחה:
 עלצו הבנות כנוטות נארושות / לאבחת חרב לקדם דצות ושלות /
 דקם על צחיח סלע לביתי הכסות:
 פונה האב בבכי ויללה / עצמו על חרבו לרקוד ולתפילה /
 והוא מתולל בדם בתוך המסלה:
 צדקה דינה פוריה בתקריבה ענפיה / וחמור מורק דם קבלה בכנפיה /
 תתנחם תפרש כפיה:
 קורתי מי יגיד שוד ושבר ישמרג / מחמד עיני בנמסר לתרם ולתרג /
 אם כהרגו הרגיו הרג:

רעיוני נבהלו ואתחתי פלצות ושבר / פאחת נמצא הכתוב בו תקנה וסבר /
 כי זה לבדו יבא לירבעם אל קבר:
 שלם נמצא בכל פעלו / נפשו לטבח השלים מפחד חילו /
 וגם קבורה לא היתה לו:
 מתי לבי מצוא תכן עניו / ידעתי אני אדק וישר דינו /
 יהיה-טוב ליראי האלהים אשר יראו מלסניו:
 קדושו לא יאמין השלים עונתם לשערה / סימן טוב לאדם בלא נספר
 ביום עברה לא ירא:
 לזאת יחרד לפי ימר בתלחלה / גבורי נרעצו ונכנעו להשפילה /
 כנפול לסני בני עולה:
 ועד מתי תהיה כגבור לא יוכל להשיע / לעינינו כגורם נקמת דם עבדיך
 תודיע /
 אל נקמות ה' אל נקמות הוסיע:
 נקום נקמתי מאת מעי / עת נקמה היא לדין דיני /
 אל קנא נקם ה':
 כגבור צא ידי חובך פרע / שובר כתוב שטר חוב תקרע /
 שבר ורוע רשע נרע:

מפרום כהסיק אש עמעזונה ותקרה / חומת אש עכיב שומרה ובית דינה /
 שלם ישלם המכעיר את-הבצרה:
 וקצל גמילות נא שלם / אויבי תפיל מהרה ותכלם /
 כי אל גמלות יי שלם ישלם:
 שונאי תצמית סף רעל תשקם / המת תחת דו נקום ינקם /
 אם בני אשר כזה לא-תתנקם:
 העל-כן וקראת איש מלחמה / צריף לבלות ובהם להנקמה /
 נקם ה' ובעל חמה:
 קנא לשמה עבורה האל / וילדם עבדיך השפוך ולחרכות אריאל /
 נקם נקמת בני ישראל:
 טפי דמי אחת לאחת מגיות / וזו נצחם על בגדיך בפרפורך היזת /
 דין בגוים מלא גיות:
 נלאיתי נשוא את כל-התלאה / מהר נאלתי ותחיש המראה /
 כי יום נקם בלפי ושנת גאולי באה: